

**XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
2013.**

**Pannon Egyetem Georgikon Kar
Állattudományi és Állattenyésztéstani Tanszék
Keszthely**

**Kisbéri félvér és magyar sportló ménék nyereg alatti STV
eredményeinek összehasonlítása**

**Készítette:
Kecskés Borbála Sarolta
agrármérnök MSc II. évfolyam**

**Témavezető:
Dr. Bene Szabolcs
egyetemi adjunktus**

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Irodalmi áttekintés.....	4
2.1. A vizsgált fajták bemutatása.....	4
2.1.1. Kisbéri félvér	4
2.1.2. Magyar sportló.....	6
2.2. Sajátteljesítmény-vizsgálatok.....	9
2.3. Magyarországi ménvizsgák rendszere.....	10
2.4. A vizsgált két fajta sajátteljesítmény-vizsgálatának sajátosságai.....	14
2.4.1. Kisbéri félvér ménnek teljesítményvizsgálata	14
2.4.2. Magyar sportló ménnek teljesítményvizsgálata.....	16
2.5. A vizsgálatba vont fajták tenyészcéljai	16
2.5.1. Kisbéri félvér	16
2.5.2. Magyar sportló.....	17
2.6. Célkitűzés	17
3. Anyag és módszer	18
3.1. A rendelkezésre álló adatok	18
3.2. Az adatbázis feldolgozása	19
4. Eredmények és értékelésük.....	20
4.1. STV I. eredmények.....	20
4.2. STV II. eredmények	24
4.3. STV III. eredmények.....	27
5. Következtetések	28
6. Köszönetnyilvánítás	29
7. Felhasznált irodalom.....	30
8. Mellékletek.....	32

1. Bevezetés

Manapság egyre többen tartanak hazánkban lovat mind hobbi, mind sport célra. Sajnálatos viszont, hogy az állatok teljesítményét kevés esetben vizsgálják. Fajtához való tartozásuk sem minden esetben egyértelmű. Fontosnak tartom, hogy a hazai lótartók saját kitűnő fajtáinkat részesítsék előnyben, ehhez viszont elengedhetetlen az adott fajták megismertetése, hogy azok ne csak a szakmai körökben legyenek megbecsültek.

Az egyedek saját teljesítményének vizsgálata csak fedezőmének esetében található meg a gyakorlatban, kancavizsgát mindössze a magyar sportló fajtánál tapasztalhatunk. Ennek oka mindössze az, hogy őshonos, régi magyar tenyésztésű fajtáink kancaállománya rendkívül lecsökkent a második világháború alatt. A fellelhető egyedeket mindenképp meg kell tartani tenyésztésben, hogy az állomány növelésére lehetőség legyen. Így a tenészkiválasztás egyik oldalról korlátozott, rendkívül nagy feladatot jelent az adott fajta céljainak megfelelő, javító hatású apaállat kiválasztása.

Ez minden szelekciónak az alapja. Fontos, hogy a mének kiválasztása tudatosan, jól megalapozott ismeretekkel alátámasztva történjen meg.

Az Állattenyésztési Törvény célkitűzése, hogy magas színvonalú tenyésztői tevékenység révén javuljon az előállított állati termék minősége, előállításának gazdaságossága és versenyképessége. Ehhez elengedhetetlen, a szelekció alapjául szolgáló teljesítményvizsgálat és tenyészértékbecslés egységes és a szakma szabályainak megfelelő részletes szabályozása. Ezt a célt szolgálják az állatfajonkénti teljesítményvizsgálati kódexek, amelyeket az érintett tenyésztő szervezetek javaslata alapján az MgSzH által megbízott szakértő bizottságok dolgoztak ki, nemzetközileg elfogadott irányelvek alapján.

A ló faj teljesítmény-vizsgálatához nyújt segítséget a *Ló Teljesítményvizsgálati Kódex* (2007), mely részletesen tartalmazza a szabályokat és előírásokat.

Célom a kishéri félvér és a magyar sportló fajták bemutatása, valamint a rendelkezésemre álló adatbázis alapján eredményeik kiértékelése, összehasonlítása.

2. Irodalmi áttekintés

2.1. A vizsgált fajták bemutatása

2.1.1. Kisbéri félvér

Története

A fajta a Komárom megyében a Győrt és Székesfehérvárt összekötő út mentén fekvő Kisbér településről kapta a nevét. A birtok tulajdonosa Batthyány Kázmér és testvére Gusztáv eredményes angol telivér tenyésztő és sikeres futtató is volt.

Batthyány Kázmért az 1848-49-i szabadságharcban játszott szerepéért birtokát elkobozták és 1853-ban I. Ferenc József császár egy nemes vérű katonai ménes kialakítását rendelte el. „Nemes vérű” lovon akkoriban angol telivért értettek, de a terv szerinti 300 angol telivér anyakanca összehozatala még az Osztrák-Magyar Monarchia számára is megoldhatatlan feladatot illetve anyagi terhet jelentett. Ezért az angol telivér importok mellett nagy létszámú állományt telepítettek Kisbérre az akkori kincstári és udvari ménesekből és a jelentősebb magánménesek állományából.

Ezt az alapjában vegyes származású (arab, cserkesz, spanyol, piberi, norfolki, percheron, mecklenburgi stb.) de típusában és küllemében gondosan válogatott állományt több generáción keresztül folyamatosan angol telivér fedezőménekkel fedeztették.

A ménesben a kiváló telivér mének hatására kialakult egy angol telivérhez közel álló, de annál tömegesebb, feltétlen nyugodtabb, nagyobb munkakészségű és különösen korrektebb küllemű hátszló típus. Az így előállított félvér mének az országos fedezőmén igényt teljes mértékben kielégíteni és a telivért pótolni tudták. Másod-, harmadosztályú telivér mének helyett Kisbér elsőrangú félvéreket tenyésztett a köztenyésztés számára

A mezőgazdaság intenzívebbé válásával egyre erőteljesebben fogalmazódott meg a kisbéri félvér tömegesítésének igénye. E folyamat során előbb a kiemelkedő örökítő erejű telivérek után állítottak fel félvér törzsméneket a ménesben, valamint mezőhegyesi félvér mének alkalmazására (Furioso XXIII, Furioso VII, North Star XXV) is sor került. Ennek következtében a már némileg túlfinomodott állomány típusában konszolidálódott, tömegesebbé vált, de megőrizte nemességét, eleganciáját, gyorsaságát és kitartását

A II. világháború előtt a mozgás és használati tulajdonságok javítása céljából a hasonló tenyésztési technikával létrehozott trakehneni fajtából importáltak törzsméneket a kisbéri ménes számára.

A háborús események hatására 1944-ben a ménes állományát kettéosztották. Az ország területén különböző uradalmakban elhelyezve 330 mén, kanca és évjáratú csikó várta a hadiesemények kedvezőbbre fordulását, míg a másik felét, 7 törzsmént, 145 anyakancát, 55 évjáratú méncsikót, 63 évjáratú kancacsikót és 10 szopós csikót Pettkó Szandtnér Tibor bábolnai ménesparancsnok irányításával a bajorországi Bergstettenbe evakuáltak. Ebből az állományból 1945-ben 78 egyedet hadizsákmányként az Amerikai Egyesült Államokba hajóztak és ott elárvereztek. Ott fajtatiszta tenyésztésük az 1953-ban megalapított Hungarian Horse Associationnak köszönhetően mindmáig fennmaradt.

1948. júniusában három szállítmányban 150 kisbéri ló tért haza, amely állománnyal és a hasonló tenézsírányt követő korábbi u.n. „egyezményes” magánménesek állományából 1954-ben felállított sárvári ménes kancáival és a méntelepeken fellelt ménekkel megkezdődött a fajta regenerálása. Sikert a hajdani híres törzsek jórésztét újrászteni és a fajta tenézsírányát az egyre inkább előtérbe kerülő sportkövetelmények felé irányítani. 1961-ben az akkor már mindössze 40 kancára csökkentett kisbéri ménes állományát a Dalmandi Állami Gazdaságba helyezték át, és szerte az országban megindult egy meggondolatlan és megállíthatatlan keresztezési hullám, amely az 1970-es évek végére a tisztavérű kancaállományt a veszélyeztetett szintre csökkentette. A tradicionális ménvonalak és kancacsaládok nagy része odaveszett. A megmaradó népies és az egykori törzstenyészetekből kikerült állományból 1989-ben megalakult a Kisbéri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület, amely mára jelentős eredményeket ért el a fajta hagyományos értékeinek megőrzése és a modern sportló követelmények megvalósítása terén.

A fajta jellemzői: Határozottan háts típus, de könnyebb hámos munkára is alkalmas. Feje nemes, szikár, egyenes profilvonalú. Nyaka hosszú, jól ívelt, többnyire középmagasan illesztett, de gyakran előfordul közöttük alacsony nyakillesztésű egyed is. Marja a telivér hatásnak köszönhetően magas, hosszú, hátba nyúló. Lapockája dőlt, hosszú, eléggé szabad mozgású, de e tekintetben kifogásolható egyedekkel is találkozunk. A hát gyakran előremélyedt. A far jól izmolt, gyakran almafar. A mellkas a magas félvér jellegnek megfelelően mély és kevésbé dongás. A lábállás ritkán kifogásolható. A kisbéri félvér lovak a lovassport valamennyi ágában eredményesen használhatók. Ma is kiemelkedik a lófajták közül acélosságával, robbanékonyságával, keménységével és

nemességéve, e tulajdonságai miatt nemcsak a hobby lótartók, hanem a teljesítménysportokat folytatók körében is igen kedvelt.

A fajta standard méretei (Ócsag, 1977):

- marmagasság bottal: 160-170 cm
- szalaggal: 168-178 cm
- övmérete: 175-195 cm
- szárkörméret: 20-21,5 cm

Leggyakoribb színe ma a sárga, pej, előfordul szürkében és ritkán feketében.

1. ábra: Kisbéri félvér fedezőmén

2.1.2. Magyar sportló

Története

A második világháború után az 1950-es években a magyar mezőgazdaságot átszervezték, az addig fontos szerepet játszó lovat gépesítés váltotta fel. Ennek megfelelően a magyar lótenyésztés is átalakult, így Mezőhegyes is. Az addig Mezőhegyesen tenyésztett mezőhegyesi fajtákat áthelyezték más ménesekbe és új célokat tűztek a ménes elé. 1962-ben a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium a Mezőhegyesi Ménés számára új alapítólevelet adott ki:

"Tekintettel a nemzetközi sportvilág elvárásaira, valamint ilyen irányú hazai igényre, feladatait az alábbiakban jelölöm meg: Az ugró sportban az eddigieknél nagyobb képességű, illetve a mindenkori nemzetközi szintek teljesítésére alkalmas magyar ugró sport ló kitenyésztése. Ennek érdekében biztos örökítő anyagú, tömeges, rámás, tetszetős megjelenésű, nyugodt vérmérsékletű, olyan ló anyag kitenyésztése, mely ugróképessége és idomíthatósága révén a lovassport világversenyeiben előírt követelményeket is tudja teljesíteni. Ezen kívül a magyar lótenyésztés és a mezőhegyesi tenyészmunka színvonalát is méltóan képviseli."

A fenti célok megvalósításához igen vegyes összetételű törzskanca állomány állt rendelkezésre melyben nóniusz, mezőhegyesi félvér, gidrán, dán, norvég, lengyel és néhány ismeretlen eredetű kanca volt. Ez a kancaállomány később kiegészült néhány import kancával és magyar tenyésztésű a sportban már kipróbált egyeddel.

Ehhez az igen különböző kancaállományhoz holsteini, hannoveri és angol telivér méneket állítottak tenyésztésbe. Ezek közül kiemelkedő jelentőséggel bírt az angol-arab anyától származó Ramzes fia Ramzes Junior és a telivér Anblick apaságú holsteini mén, Aldato.

A mezőhegyesi sportló tenyésztés elindítása után 18 évvel az 1980-as Moszkvai Olimpián a magyar csapat IV. helyezett lett. A csapat mindhárom lova és a tartalék ló is mezőhegyesi tenyésztésű volt ezzel is igazolva a helyes tenyésztési irányt. A fajta 1984-ben, mint mezőhegyesi sportló állami fajtaelismerést nyert.

A fajta elismerését követő egy évtized, még a fent említett lovak által képviselt színvonalon telt, viszont a rendszerváltozás hatásai érvényesültek a mezőhegyesi sportló tenyésztésben is. A törzskanca állomány még részben őrizte a genetikai értékeket, de az eredmények lassan elmaradtak, a lótenyésztés és versenyeztetés költségeit a kiváló genetikát képviselő egyedek értékesítésével enyhítették.

A fajta jellemzői:

A széles genetikai variancia ellenére az állomány küllemileg viszonylag egységes, hiszen a felhasznált fajták tenyészcélja is hasonló. A kívánatos egyedekre jellemző küllemi alakulás a nagy ráma, a testtömeggel arányos, egyenes fej, széles homlok és tarkó, középmagasan-magasan illesztett, hosszú, jól ívelt nyak, elmosódott baltavágás, hosszan hátbanyúló közép magas mar, közepes hosszúságú de jól izmolt hát, rövid, feszes ágyék, terjedelmes far, elég mély, közepesen dongás mellkas, terjedelmes ízületek, többé-kevésbé szabályos lábszerkezet.

A vizsgák során különös figyelmet fordítanak a lovagolhatóság, a vérmérséklet, a lépés, ügetés és vágta hossza, lendülete, impulzusa és szabályosságának mérésére, az ugrókészség, -képesség és ugróstílus elbírálására szabadonugró folyosóban és tesztlovassal.

Gyakori hiba a standardnál kisebb marmagasság, a nem elég nemes fej, a laza csontalap, a nem elég terjedelmes csánk, a lábszerkezetbeli hibák, a kívánatosnál kevesebb mozgás.

A fajta standard méretei:

- marmagasság bottal: 165-170 cm
- szalaggal: 177-183 cm
- szárkörméret: 21,5-23 cm

Színe leggyakrabban pej, de bármely más színben is megengedett.

2. ábra: Magyar sportló fedezőmén

2.2. Sajátteljesítmény-vizsgálatok

A teljesítmény-vizsgálatok célja, hogy az adott egyed tenyésztékét meg lehessen állapítani, illetve örökítő értékét minél pontosabban megbecsülni. Ehhez elengedhetetlen a tenyészjelöltek származásuk alapján való ellenőrzése. Ha ezek alapján megfelelőnek tűnik, következik tenyészték-bebecslése, mely a központi teljesítmény-vizsgálatokban két lépcsőben történik. Először a tenyésztésre való alkalmasság megállapítására kerül sor, amely küllemi bírálatból és sajátteljesítmény-vizsgálatból áll, majd pedig az ivadékok teljesítményének vizsgálatából és küllemi bírálatából következtetnek a tényleges tenyésztékekre és átörökítő képességre.

Fedezőmének esetében a sajátteljesítmény-vizsgálatok legjobb módszere a központi teljesítményvizsga, amely egységes feltételrendszerével biztosítja a méncsikók, illetve ménjelöltek teljesítményének összehasonlíthatóságát és azok szelekcióját. Az ehhez szükséges vizsgaállomások száma hazánkban fokozatosan lecsökkent, ma már csak a Nagycenki Ló Teljesítmény Vizsgáló Állomás működik. Ez a tény nagyban megnehezíti a ménvizsgák megrendezését, hiszen a távolság miatt inkább csak a dunántúli fedezőmén-jelöltek vizsgáztatására van nagyobb esély.

A sajátteljesítmények vizsgálatának rendszere országonként illetve fajtánként különböző. A Nyugat-európai országok módszereit 2006-ban hasonlították össze *Thorén Hellsten és mtsai*, ezekben jelentős különbségeket találtak. *Huizinga és mtsai* (1990) illetve *Ducro és mtsai* (2007) holland melegvérű fajta teljesítmény-vizsgálatait elemezték, *Dietl és mtsai* (2004, 2005) pedig a német melegvérű (mecklenburgi) fajtáról közöltek adatokat. A magyar szakirodalomban rendkívül kevés információt találunk a STV-ok eredményiről, ez alól kivételt képeznek a lótenyésztési évkönyvek (pl.: *Lótenyésztési Évkönyv*, 2007). Magyar sportló kancák teljesítmény-vizsgálatával, illetve azok genetikai paramétereivel és örökölhetőségével *Posta és mtsai* (2007ab), valamint *Posta és Komlósi* (2007) foglalkoztak részletesebben. A hazai publikációk között jellemzőbb a lovak ugróképességének vizsgálata, mely a mozgásbírálat fontos részét képezi. Erre vonatkozóan több külföldi publikáció is rendelkezésünkre áll (*Bruns*, 1981; *Koenen és mtsai*, 1995; *Bugislaus és mtsai*, 2004; *Langlois és Blouin*, 2004; *Lewczuk és mtsai*, 2006; *Jónás és mtsai*, 2008). Ezekben az ugrás modellezésével, a jármódok leírásával és versenyeredményekkel foglalkoznak, illetve ezek genetikai paraméterbecslésével. A szabadonugró folyosóban nyújtott teljesítmény és a mozgásbírálat eredményei jelentős hatást gyakorolhatnak a későbbi használhatóságra, ezért fontos részét képezik a magyarországi sajátteljesítmény-vizsgálatoknak

2.3. Magyarországi ménvizsgák rendszere

Ahhoz, hogy egy tenyészállat tenyészértékét minél pontosabban meg tudjuk becsülni, teljesítményvizsgálatra van szükségünk. Azon egyedek vizsgálata, melyeket őseik alapján kiválasztottunk, a kétlépcsős szelekció elveinek megfelelően értékeljük tovább.

- Első lépcső: tenyésztésre való alkalmasság megállapítása
 - o küllemi bírálat
 - o sajátteljesítmény vizsgálat
- Második lépcső: tényleges tenyészérték és örökítőkéesség vizsgálata
 - o ivadékok teljesítményének vizsgálata
 - o ivadékok küllemi bírálata

A következőkben az első lépcsőben alkalmazott módszerek bemutatásával foglalkozom.

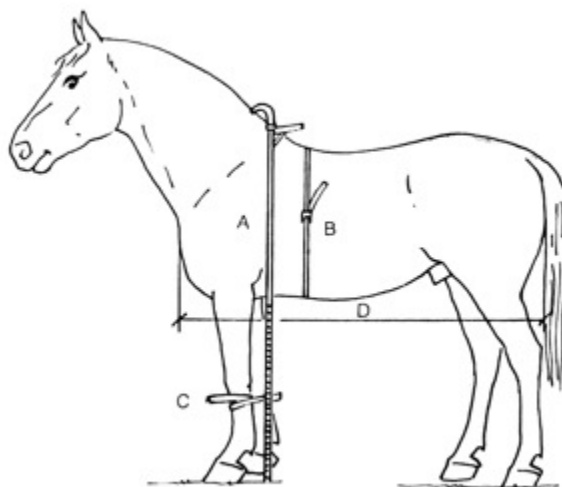
Testmérétek felvétele

Rendkívül fontos adatokat szolgáltatnak az adott fajta standard méreteinek bemutatásához, így elengedhetetlen része a küllemi bírálatnak is.

A következő testmérétek felvétele található meg a gyakorlatban:

- marmagasság bottal, szalaggal
- övméret
- szárkörméret

**3. ábra: A - marmagasság; B - övméret; C –
szárkörméret**

Küllemi bírálat

Az egyed állományba vételekor vagy a teljesítményvizsgálatkor törzskönyvi küllemi bírálatot kell végrehajtani. Melegvérű lovak esetében a 2,5 éves kor ehhez szükséges.

Ennek célja, hogy a fajta hasznosítási irányának nem megfelelő testalakulások időben kiszűrhetőek legyenek, illetve elbírálás alá kerüljön az egyed, hogy tenyésztésre alkalmas-e, a fajta elvárásainak meg tud-e felelni.

Mozgásbírálat

A következő paraméterek szerint vizsgálják az adott tenészejelölt mozgását:

- Lépéshossz mérés nyereg alatt
- Ügetéshossz mérés nyereg alatt
- Súlypont alá lépés lépésben
- Súlypont alá lépés ügetésben
- Lépés bírálat szabadon
- Ügetés bírálat szabadon
- Vágta bírálat szabadon
- Szabadon ugrás
- Ugrás nyereg alatt

A fent felsorolt szempontokat pontozzák, a lépéshosszok cm értékeit átszámolják, majd összesítésre kerül sor.

Viselkedésbírálat

- viselkedés felvezetés alatt
- viselkedés kantározás alatt istállóban
- viselkedés lábfelvétel közben istállóban
- viselkedés nyergelés alatt
- viselkedés felülés közben

Ezeket 1-10-ig pontozzák, így maximum 50 pont érhető el. Ehhez a bírálathoz is kellő gyakorlat szükséges, hiszen a pontozás nem lehet teljes mértékben objektív.

A sajátteljesítmények vizsgálatát a feladatok nehézsége és a vizsgálni kívánt egyedek kora alapján 5 öt csoportba sorolhatjuk:

- STV I.-A: 36-46 hónapos lovak
- STV I.-B: 46 hónaposnál idősebb lovak
- STV II.-A: 36-46 hónapos lovak
- STV II.-B: 46 hónaposnál idősebb lovak
- STV III.: korábban már fedezőménné minősített 4 évesnél idősebb lovak

A sajátteljesítmény vizsgálatok rendszere a 2002-es évtől megváltozott, az *1. táblázat* nyújt segítséget ahhoz, hogy az átfedéseket kezelni tudjuk. Amint látjuk, a régebben mindössze STV I. és STV II. szintekből kor alapján „A” és „B” csoportokat hoztak létre; az STV III. nem változott meg.

A méneket a ménvizsga előtt minimum 100 nappal rendszeres edzésbe kell állítani, ezt az egyesület felé jelenteni kell, megnevezve a felkészítőt is. Ménvizsgára való beutalót az egyesület csak a bejelentés alapján tud adni.

Az értékelt tulajdonságok a sajátteljesítmény-vizsgálatokon

Tulajdonságok	Sajátteljesítmény-vizsgálat (STV)						
	I.*	I.-A	I.-B	II.*	II.-A	II.-B	III.
Életkor (hónap)	36<	36-46	46<	36<	36-46	46<	48<
A, Küllemi bírálat	Pont, ill. cm			Pont, ill. cm			-
Marmagasság bottal	+	+	+	+	+	+	-
Marmagasság szalaggal	+	+	+	+	+	+	-
Övméret	+	+	+	+	+	+	-
Szárkörméret	+	+	+	+	+	+	-
Küllemi bírálat összpontszám I. - hagyományos	75-100 p			75-100 p			-
Küllemi bírálat összpontszám II. - új típusú	-	65-100 p (+40- 60p)		-	65-100 p (+40- 60p)		-
B, Mozgásbírálat	Pont, ill. cm			Pont, ill. cm			Pont
Lépéshossz nyereg alatt	7-23 p			7-23 p			7-23 p
Ügetéshossz nyereg alatt	0-19 p			0-19 p			0-19 p
Súlypont alá lépés - lépés	0-16 p			0-16 p			0-16 p
Súlypont alá lépés - ügetés	0-16 p			0-16 p			0-16 p
Lépés bírálat szabadon	0-30 p			-			-
Ügetés bírálat szabadon	0-30 p			-			-
Vágta bírálat szabadon	0-60 p			-			-
Lépés bírálat lovas alatt	0-30 p			-			-
Ügetés bírálat lovas alatt	0-30 p			-			-
Vágta bírálat lovas alatt	0-30 p			-			-
Lovas alatti ugrás	min. 80 cm		100 cm	-			-
	0-60 p	5-40 p	5-40 p				
Szabadon ugrás	min. 100 cm		120 cm	min. 120 cm			min. 130 cm
	0-130 p	10-60 p	10-60 p	0-130 p	10-90 p	10-100 p	20-100 p
Díjlovagló feladat	-			0-100 p			0-100 p
Díjugrató feladat	-			max. 100 cm		110 cm	max. 110 cm
				0-100 p		0-100 p	0-100 p
Lovas alatti magasugratás	-			-			min. 130 cm
							20-50 p
Terepverseny	-			-			max. 100 cm
							0-100 p
C, Viselkedésbírálat	Pont			Pont			Pont
Viselkedés pontszám	0-60 p			0-60 p			0-60 p

*2002 január 1. előtt

2.4. A két vizsgált fajta sajátteljesítmény-vizsgálatának sajátosságai

2.4.1. Kisbéri félvér mének teljesítményvizsgálata

Hároméves, vagy idősebb korban lévő méncsikót az Egyesület által szervezett központi tenyészszelemlén be kell mutatni. Az arra alkalmasak, az Egyesület tenyésztésvezetőjétől beutalót kapnak az Egyesület által szervezett sajátteljesítmény-vizsgára, ahol a *Ló teljesítményvizsgálati kódexben* meghatározottak szerint STV I. vizsgát tesznek nyereg alatt vagy fogatban.

Az évjárat szerint három éves méncsikók az STV I. vizsgán nyereg alatt nem ugranak, csak alapjármódjaik bíraltatnak el lovas alatti munkában.

A.) A kisbéri félvér fajtában STV beutalót kaphat az a mén ill. méncsikó, amely:

1. Származás:

Származását tekintve a tenyésztési szabályzatban leírtak szerint Kisbéri félvérnek minősül, az Egyesület által elfogadott származás értékelés alapján legalább 23 pontot ér el, vagy valamelyik elismert nemesítő fajtához tartozik.

2. Küllem és mozgás:

A 100 pontos küllemi bírálaton minimum 75 pontot ért el, a 60 pontos mozgásbírálaton minimum 40 pontot és valamennyi bírálati szempont szerint megkapja az adható pontok 2/3-át.

3. Az STV I. vizsga minden részét sikeresen teljesítő ménnek, ideiglenes tenyésztési engedélyt kaphatnak és az egyesületi ménkatalógus III. részébe kerülnek besorolásra.

Az ideiglenes tenyésztési engedély legfeljebb 2 tenyésztési idényre jogosít. Ez idő alatt a ménnek teljesítenie kell az STV II. követelményszintet. Az STV II. vizsgán a mén a díjugrató feladatot korának megfelelő magasságú díjugrató pályán teljesíti (4 éves 100 cm, 5 éves 110 cm, 6 éves vagy idősebb 120 cm). A díjlovagló feladat egy, az adott vizsgára kiírt L (könnyű) osztályú program. Az STV II. szint teljesítése esetén a mén tenyésztési engedélye évente megújítandó határozatlan idejűvé válik és a mén az egyesület tenyésztői bizottságának döntése alapján bekerülhet az egyesületi ménkatalógus II. részébe. Amennyiben a mén az STV II. vizsgát megkezdte, de azt valamilyen okból nem tudta sikeresen teljesíteni egy éven belül megismételheti. Ha az ismételt vizsga is sikertelen, tenyésztési engedélye visszavonásra kerül.

Az egyesületi ménkatalógus I. fejezetébe azok a mének kerülhetnek, amelyek maguk nyilvános versenyen a „B)” pont szerinti követelmények szerint minősültek, vagy legalább 5

hasonlóképpen minősült ivadékkal rendelkeznek. A tenyésztői bizottság döntése alapján a fajta szempontjából kiemelkedő tenyészértékű ménnek a fenti teljesítményszint nélkül is bekerülhetnek az ajánlott mének kategóriájába.

B.) Teljesítménye alapján tenyésztési engedélyt kap az a mén, amely:

1. Származás: lsd. A) pont

2. Küllem és mozgás

A 100 pontos küllemi bírálaton minimum 70 pontot ért el, a mozgásbírálaton minimum 36 pontot úgy, hogy egyetlen bírálati szempontnál sem kapott az adható maximum felénél kevesebbet (azaz nincs olyan komoly küllemi, vagy mozgásbeli hiányossága, ami a tenyésztésből eleve kizárja).

3. Az alábbi teljesítményszintek valamelyikét elérte:

Díjugratás: A2 kategóriájú (vagy annak megfelelő nemzetközi) versenyen egy versenyidényben 3 hibátlan pálya (alappályán),

Felnőtt OB döntő (A3) első 6 helyezés valamelyike (egyeniben)

Tenyészverseny 5, 6 vagy 7 évesek döntőjében az első 10 helyezés egyike

Díjlovaglás: Két alkalommal nehéz kategóriában legalább 60 %-os eredmény

Military: Egy éven belül két egysillagos pálya teljesítése, vagy

Három nehéz osztályú pálya befejezése két év alatt, vagy

OB nehézosztályban első négy helyezés valamelyikének elérése.

Fogathajtás: Kettes vagy négyes fogatok között OB-n a mezőny első harmadában végez

Távlovaglás: Két év alatt 3 alkalommal 160 km-es versenyen való részvétel és annak befejezése.

4. Amennyiben egy mén a „III. kategóriában ” kapott tenyésztési engedélyt, de a fentebb leírt teljesítményszintet elérte, úgy a tenyésztői bizottság döntése alapján egy kategóriával feljebb kerülhet besorolásra.

2.4.2. Magyar sportló mének teljesítményvizsgálata

A küllemi bírálat szempontjait az alábbi értékelőlapokon tekinthetjük meg.

- 1.) 100 pontos (súlyozott) bírálati lap (1. melléklet)
- 2.) Leíró bírálati lap (2. melléklet)
- 3.) Lineáris bírálati lap (3. melléklet)

Ebben az esetben a különböző testrészek szintén egyesével kerülnek elbírálás alá, az adható pontok mellé viszont segítségképp fel vannak tüntetve az adott testrész alakulásának lehetséges módjai is. Ezek mellett megjegyzés is kerülhet a pontok mellé és egy rövid indoklás, ebben az esetben például az értékelt testrész hibája.

Az Magyar Sportlótenyésztők Egyesülete a fedeztetésre engedélyezett méneket az alábbi csoportokba sorolja:

Mindazon ménnek, melyek az MSLT által kidolgozott teljesítményvizsgálati kódexben leírt Mén STV I. vizsgát eredményesen letették *ideiglenes fedeztetési engedélyt kapnak* azzal a feltétellel, hogy egy éven belül az STV II.-t is eredményesen leteszik. Az STV II.-től abban az esetben lehet eltekinteni, ha a ménnek A/1 kategóriában 3 alkalommal, 3 különböző versenyen legfeljebb 4 hibapontos vagy annál jobb eredménye van. Díjlovagló, military és fogathajtás szakágakban a fentieknek megfelelő szintű versenyeredmények a mérvadóak.

2.5. A vizsgálatba vont fajták tenyészcéljai

2.5.1. Kisbéri félvér

A kisbéri ló ma olyan magasfélvér jellegű lófajta, melynek tenyészcélja a korszerű sportlókövetelményeknek is megfelelő nemes, tetszetős háta- és fogatló előállítása a hagyományos tenyésztési- és sportirányú szelekciós módszerek felhasználásával.

2.5.2. Magyar sportló

A cél, hosszú hasznos élettartamú sportlovak tenyésztése, amelyek alkalmasak a legmagasabb szintű sport kipróbálásra és nemzetközi szinten is ismert származással rendelkeznek.

- külső kisugárzással, tetszetős küllemmel rendelkeznek
- szabályos mozgással, ugróstílussal rendelkeznek
- olyan belső tulajdonságokkal rendelkeznek, mint a teljesítményre való képesség (karakter, vérmérséklet és egészség)
- öröklődő hibáktól mentes állomány kialakítását biztosítják

2.6. Célkitűzés

A fentiek tükrében munkám célja a sajátteljesítmény-vizsgálatok kiértékelése a rendszer mindhárom szintjén, így a kisértő félvér és a magyar sportló fajtájú tenyészménjelöltek, tenyészmének eredményeinek összehasonlítása. Az értékek elemzésénél figyelembe veszem a két fajta tenyészcéljaiban fellelhető különbségeket is.

3. Anyag és módszer

3.1. A rendelkezésre álló adatok

A vizsgálat során a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) Állattenyésztési Igazgatóság Lótenyésztési Osztályától kapott mén STV adatbázis alapján dolgoztam. Az 1995-2010 közötti időszakot értékeltem. A két vizsgaállomás Nagycenk és Parád volt, ahol 70 vizsgaalkalommal és 559 mén adatait vették fel. Csak olyan mének adatait dolgoztam fel, melyek bírálati lapja hibátlanul volt kitöltve.

A két fajta, a kisébri félvér és a magyar sportló hasonló teljesítményvizsgálati rendszerrel bír, így lehetőség nyílt az összehasonlításukra. A vizsgálat során a nyereg alatti munkát a ménvizsgák összes szintjén értékeltem, így előfordulhat, hogy egy mén több alkalommal is szerepel az eredmények sorában, amennyiben kettő, esetleg mindhárom típusú ménvizsgán részt vett.

A következő táblázat mutatja a mének fajtáját, korát illetve létszámukat.

2. táblázat

A mének létszáma a sajátteljesítmény-vizsgálatokban 1995-2010 között

Vizsgafajta	Időszak	Kisébri félvér	Magyar sportló	Összesen
STV I	1995.01.01-2001.01.31.	32	30	62
STV I-A	2002.01.01-2010.12.31.	31	26	57
STV I-B	2002.01.01-2010.12.31.	121	117	238
STV II	1995.01.01-2001.12.31.	25	15	40
STV II-A	2002.01.01-2010.12.31.	26	29	55
STV II-B	2002.01.01-2010.12.31.	41	35	76
STVIII.	1995.01.01-2010.12.31.	17	14	31
Összesen		293	266	559

A 2. táblázatban feltüntetett csoportokat a következő szempontok alapján alakítottam ki:

- STV I. (1995-2001. közötti időszak): 36 hónapos, vagy annál idősebb mének
- STV I.-A (2002-2010- közötti időszak): 36-46 hónapos mének
- STV I.-B (2002-2010. közötti időszak): 46 hónapos vagy annál idősebb mének
- STV II. (1995-2001. közötti időszak): 36 hónapos, vagy annál idősebb mének
- STV II.-A (2002-2010. közötti időszak): 36-46 hónapos mének
- STV II.-B (2002-2010. közötti időszak): 46 hónapos, vagy annál idősebb mének
- STV III. (1995-2010. közötti időszak): 48 hónaposnál idősebb mének

3.2. Az adatbázis feldolgozása

A vizsgált tulajdonságok az STV I. és II. szabályzata alapján 3 csoportba lettek sorolva: küllemi-, mozgás- és viselkedésbírálat. A szabályzat szerinti negyedik csoport mely a származás, mindegyik ménnél megfelelő volt. STV III esetén küllemi bírálatot már nem végeztem, mert ebben az esetben olyan mének kerültek az adatbázisba, melyek vagy STV I, vagy STV II vizsgán már szerepeltek. Az értékelt tulajdonságok száma és sorrendje teljes mértékben megegyezik a kódex előírásaival.

A két fajta eredményeit minden csoporton belül t-próbával hasonlítottam össze. A t-próba azt vizsgálja, hogy két külön mintában egy-egy valószínűségi változó átlagai egymástól szignifikánsan különböznek-e.

Az adatok előkészítéséhez Microsoft Office Excel 2007 programot használtam, míg a kiértékeléshez SPSS 9 statisztikai szoftvert.

4. Eredmények és értékelésük

4.1. STV I. eredmények

A 3. táblázatban a két fajta ménjeinek STV I. eredményeit foglaltam össze a 1995-2001 közötti időszakban. A vágta bírálat lovas alatt, valamint a szabadon ugrás pontszámának kivételével valamennyi tulajdonság esetén szignifikáns különbségeket találtam a két fajta között. A mozgásbírálat során értékelt tulajdonságokban - különösen súlypont alá lépés lépésben, ügetéshossz nyereg alatt - a magyar sportló ménnek statisztikailag igazolhatóan jobb teljesítményt mutattak, mint a kiséri félvér egyedei. Három paraméter esetében nem találtam különbséget (vágta bírálat lovas alatt, lovas alatti ugratás, szabadon ugratás). A mozgásbírálati összpontszám magyar sportló méneknél 261,7 pont volt, mely jelentősen meghaladta a másik fajta eredményét (243,5 pont). A viselkedés bírálat során is a magyar sportló mének kapták a több pontot (46,7 pont). A fentiek alapján az STV I. összpontszáma a következőképp alakult: magyar sportló 390,6 pont, kiséri félvér 369,2 pont; az eredmények különbözősége statisztikailag is igazolható.

A 4. táblázatban az STV I.-A eredmények összefoglalására került sor, melyek alapadatainak rögzítése 2002-2010 között történt. A 36-46 hónapos kor közötti mének esetén is számos paraméterben statisztikailag igazolható különbségeket találtam a két fajta között. A mozgásbírálat során a legtöbb vizsgált tulajdonságban a magyar sportló mének esetén kaptam a legjobb eredményeket. A szignifikáns különbség öt paraméter esetében is jelentős volt (súlypont alá lépés ügetésben, ügetés bírálat szabadon, ügetés bírálat lovas alatt, lovas alatti ugrás, szabadon ugrás). A viselkedésbírálat során kapott pontok között szignifikáns különbséget nem találtam annak ellenére, hogy a különbség jelentős. Az STV I.-A összesített pontszáma a következőképpen alakult: magyar sportló 370,0 pont, kiséri félvér 343,9 pont.

Az STV I.-B eredmények az 5. táblázatban találhatók, itt már a 46 hónapnál idősebb korosztályban számos tulajdonság esetén szignifikáns különbséget találtam a fajták között. A küllemi bírálat során a nagyobb pontszámot a magyar sportló (75,5 pont) érte el, míg a mozgásbírálat számos paraméterében is (ügetés és vágta bírálat szabadon, vágta lovas alatt, lovas alatti és szabadon ugrás) a magyar sportló eredménye volt statisztikailag igazolhatóan jobb a kiséri félvérénél. A magyar sportló mozgásbírálati összpontszáma 283,3 pont volt, ami jóval felülmúlta a kiséri félvér (248,1 pont) teljesítményét. A viselkedésbírálaton egyik fajta sem mutatott

kiemelkedő eredményt, ám a magyar sportló összpontszáma (404,4 pont) jelentősen meghaladta a kisérti fajtáét (363,0 pont).

3. táblázat

Kisérti félvér és magyar sportló ménék STV I. eredményei 1995-2001 között

Tulajdonságok	Kisérti félvér	Magyar sportló	Összesen	P
Létszám	121	117	238	
A, Küllemi bírálat	Pont, ill. cm			
Marmagasság bottal	165,7	167,1	166,4	P<0,01
Marmagasság szalaggal	174,5	175,8	175,2	P<0,05
Övméret	190,6	190,1	190,4	NS
Szárkörméret	21,2	21,7	21,5	P<0,01
Küllemi bírálat összpontszám I. - hagyományos	81,9	82,2	82,1	NS
Küllemi bírálat összpontszám II. - új típusú	73,4	74,4	73,9	NS
B, Mozcásbírálat	Pont			
Lépéshossz nyereg alatt	15,1	16,2	15,7	P<0,01
Ügetéshossz nyereg alatt	7,5	8,6	8,1	P<0,01
Súlypont alá lépés - lépés	7,5	8,6	8,1	P<0,05
Súlypont alá lépés - ügetés	6,7	7,7	7,2	P<0,01
Lépés bírálat szabadon	18,7	19,6	19,2	P<0,01
Ügetés bírálat szabadon	19,2	20,7	20,0	P<0,01
Vágta bírálat szabadon	36,9	40,9	38,9	P<0,01
Lépés bírálat lovas alatt	18,6	19,2	18,9	P<0,01
Ügetés bírálat lovas alatt	18,5	19,2	18,9	P<0,05
Vágta bírálat lovas alatt	20,8	23,3	22,1	NS
Lovas alatti ugrás	31,9	32,7	32,3	NS
Szabadon ugrás	42,4	45,5	44,0	NS
<i>Mozcásbírálat összpontszám</i>	243,5	261,7	252,6	P<0,01
C, Viselkedésbírálat	Pont			
Viselkedés pontszám	43,8	46,7	45,3	P<0,01
D, Összesen	Pont			
Összpontszám	369,2	390,6	379,9	P<0,01

Kisbéri félvér és magyar sportló ménék STV I-A eredményei 2002-2010. között

Tulajdonságok	Kisbéri félvér	Magyar sportló	Összesen	P
Létszám	32	30	62	
A, Küllemi bírálat	Pont, ill. cm			
Marmagasság bottal	164,9	166,7	166,7	NS
Marmagasság szalaggal	174,1	175,9	175,0	NS
Övméret	190,1	193,7	191,9	P<0,05
Szárkörméret	21,1	21,7	21,4	NS
Küllemi bírálat összpontszám I. - hagyományos	83,3	85,0	84,2	NS
Küllemi bírálat összpontszám II. - új típusú	73,7	74,4	74,1	P<0,05
B, Mozgásbírálat	Pont			P
Lépéshossz nyereg alatt	16,3	16,3	16,3	NS
Ügetéshossz nyereg alatt	7,2	8,6	7,9	NS
Súlypont alá lépés - lépés	7,8	7,5	7,7	NS
Súlypont alá lépés - ügetés	6,1	7,1	6,6	P<0,05
Lépés bírálat szabadon	18,5	18,1	18,3	NS
Ügetés bírálat szabadon	17,4	18,8	18,1	P<0,05
Vágta bírálat szabadon	33,8	36,9	35,4	P<0,01
Lépés bírálat lovas alatt	17,0	18,4	17,7	NS
Ügetés bírálat lovas alatt	15,8	17,5	16,7	P<0,05
Vágta bírálat lovas alatt	17,9	20,2	19,1	NS
Lovas alatti ugrás	26,8	33,5	30,2	P<0,05
Szabadon ugrás	47,0	52,3	49,7	P<0,05
<i>Mozgásbírálat összpontszám</i>	231,5	255,1	243,3	P<0,01
C, Viselkedésbírálat	Pont			P
Viselkedés pontszám	38,8	40,5	39,7	NS
D, Összesen	Pont			P
Összpontszám	343,9	370,0	357,0	P<0,01

Kisbéri félvér és magyar sportló ménék STV I-B eredményei 2002-2010. között

Tulajdonságok	Kisbéri félvér	Magyar sportló	Összesen	P
Létszám	31	26	57	
A, Küllemi bírálat	Pont, ill. cm			
Marmagasság bottal	167,0	169,4	168,2	NS
Marmagasság szalaggal	176,5	178,5	177,5	NS
Övméret	191,4	192,6	192,0	NS
Szárkörméret	21,1	21,5	21,3	NS
Küllemi bírálat összpontszám I. - hagyományos	82,0	85,2	83,6	P<0,05
Küllemi bírálat összpontszám II. - új típusú	75,0	75,5	75,3	P<0,01
B, Mozgásbírálat	Pont			
Lépéshossz nyereg alatt	16,2	16,0	16,1	NS
Ügetéshossz nyereg alatt	8,9	8,6	8,8	NS
Súlypont alá lépés - lépés	7,8	7,9	7,9	NS
Súlypont alá lépés - ügetés	7,8	8,3	8,1	NS
Lépés bírálat szabadon	18,4	19,0	18,7	NS
Ügetés bírálat szabadon	17,9	19,9	18,9	P<0,01
Vágta bírálat szabadon	34,5	38,8	36,7	P<0,01
Lépés bírálat lovas alatt	17,4	18,0	17,7	NS
Ügetés bírálat lovas alatt	17,1	18,3	17,7	NS
Vágta bírálat lovas alatt	17,0	19,9	18,5	P<0,01
Lovas alatti ugrás	29,1	43,8	36,5	P<0,01
Szabadon ugrás	55,9	64,8	60,4	P<0,01
<i>Mozgásbírálat összpontszám</i>	248,1	283,3	265,7	P<0,01
C, Viselkedésbírálat	Pont			
Viselkedés pontszám	39,9	45,5	42,7	P<0,01
D, Összesen	Pont			
Összpontszám	363,0	404,4	383,7	P<0,01

4.2. STV II. eredmények

Az 1995-2001 közötti STV II. eredményeit a 6. táblázatban mutatom be. Ebben a csoportban jóval kevesebb tulajdonság esetén találhatók statisztikailag megbízható különbségek a fajták között. Egy tulajdonság esetében azonban (ügetéshossz nyereg alatt) jelentősebb különbséget tapasztaltam. Ezen kívül a díjlovagló feladatra kapott pontszámokban véltem még nagyobb különbséget felfedezni (kisbéri félvér 55,0 pont, magyar sportló 61,1 pont). A mozgásbírálati összpontszám értékében a magyar sportló (257,7 pont) fölénye nagy a kisbéri félvérhez (237,7 pont) viszonyítva.

6. táblázat

Kisbéri félvér és magyar sportló ménék STV II. eredményei 1995-2001 között

Tulajdonságok	Kisbéri félvér	Magyar sportló	Összesen	P
Létszám	41	35	76	
A, Küllemi bírálat	Pont, ill. cm			
Marmagasság bottal	166,6	170,2	168,4	P<0,01
Marmagasság szalaggal	175,4	179,3	177,4	P<0,01
Övméret	190,4	192,9	191,7	NS
Szárkörméret	21,2	21,9	21,6	P<0,01
Küllemi bírálat összpontszám I. - hagyományos	81,5	84,4	83,0	P<0,05
Küllemi bírálat összpontszám II. - új típusú	71,9	74,7	73,3	NS
B, Mozgásbírálat	Pont			
Lépéshossz nyereg alatt	15,6	16,6	16,1	NS
Ügetéshossz nyereg alatt	8,1	8,9	8,5	P<0,05
Súlypont alá lépés - lépés	7,9	8,5	8,2	NS
Súlypont alá lépés - ügetés	7,0	7,7	7,4	NS
Díjlovagló feladat	55,0	61,1	58,1	P<0,01
Szabadon ugrás	53,0	58,1	55,6	NS
Díjugrató feladat	91,0	96,8	93,9	NS
Mozgásbírálat összpontszám	237,7	257,7	247,7	P<0,05
C, Viselkedésbírálat	Pont			
Viselkedés pontszám	43,2	47,0	45,1	NS
D, Összesen	Pont			
Összpontszám	362,4	389,1	375,8	P<0,05

A 7. táblázat az STV II.-A eredményeket foglalja össze. Ebben a korcsoportban csak a mozgásbírálat során találtam statisztikailag igazolható különbséget. Két paraméter tekintetében lehet ezt felfedezni: lépéshossz nyereg alatt és ügetéshossz. A kiséri félvér ménnek mindössze egy feladat teljesítése közben tudták a magyar sportló méneket megelőzni, ez pedig a díjugratás (kiséri félvér 88,9 pont, magyar sportló 86,3 pont). Ezen kívül minden feladatban a magyar sportló tűnt jobbnak a mozgásbírálat során. A mérleg nyelve a viselkedésbírálat során billen még a kiséri félvér felé (41,9 pont, magyar sportló 40,7 pont), ám statisztikailag ez sem igazolható.

7. táblázat

Kiséri félvér és magyar sportló mének STV II-A eredményei 2002-2010. között

Tulajdonságok	Kiséri félvér	Magyar sportló	Összesen	P
Létszám	25	15	40	
A, Küllemi bírálat	Pont, ill. cm			
Marmagasság bottal	165,2	166,8	166,0	NS
Marmagasság szalaggal	174,8	176,2	175,5	NS
Övméret	190,4	194,1	192,3	NS
Szárkörméret	21,3	21,7	21,5	NS
Küllemi bírálat összpontszám I. - hagyományos	84,6	84,0	84,3	P<0,05
Küllemi bírálat összpontszám II. - új típusú	72,3	72,2	72,3	NS
B, Mozsásbírálat	Pont			
Lépéshossz nyereg alatt	15,6	19,0	17,3	P<0,01
Ügetéshossz nyereg alatt	7,1	9,1	8,1	P<0,05
Súlypont alá lépés - lépés	8,1	8,9	8,5	NS
Súlypont alá lépés - ügetés	6,8	7,7	7,3	NS
Díjlovagló feladat	50,3	53,7	52,0	NS
Szabadon ugrás	51,8	54,9	53,4	NS
Díjugrató feladat	88,9	86,3	87,6	NS
Mozsásbírálat összpontszám	228,5	239,7	234,1	NS
C, Viselkedésbírálat	Pont			
Viselkedés pontszám	41,9	40,7	41,3	NS
D, Összesen	Pont			
Összpontszám	342,6	352,7	347,7	NS

A 2002-2010. között zajlott STV II.-B vizsgálatok során a mozgásbírálati paraméterek között mindössze egy esetben találtam szignifikáns különbséget. A díjlovagló feladat esetében a magyar sportlő mének 58,4 pontot értek el, a kiséri félvér mének pedig 53,2 pontot és ez a különbség igazolható statisztikailag. A mozgásbírálatok összpontszáma a magyar sportlovaknál 279,3 pont lett, míg a kiséri félvér fajtánál 269,8 pont. Ez a különbség nem szignifikáns, ahogy a viselkedésbírálat (magyar sportlő 44,4 pont, kiséri félvér 42,3 pont) és az összpontszámuk sem (magyar sportlő 400,4 pont, kiséri félvér 386,3 pont), mely jelentős különbséget tükröz.

8. táblázat

Kiséri félvér és magyar sportlő mének STV II-B eredményei 2002-2010. között

Tulajdonságok	Kiséri félvér	Magyar sportlő	Összesen	P
Létszám	26	29	55	
A, Küllemi bírálat	Pont, ill. cm			
Marmagasság bottal	166,9	168,5	167,7	NS
Marmagasság szalaggal	176,7	178,6	177,7	NS
Övméret	191,5	194,5	193,0	NS
Szárkörméret	21,1	21,8	21,5	P<0,05
Küllemi bírálat összpontszám I. - hagyományos	83,2	86,7	85,0	P<0,01
Küllemi bírálat összpontszám II. - új típusú	74,2	76,7	75,5	P<0,05
B, Mozsásbírálat	Pont			
Lépéshossz nyereg alatt	17,2	17,1	17,2	NS
Ügetéshossz nyereg alatt	9,3	10,3	9,8	NS
Súlypont alá lépés - lépés	8,4	8,3	8,4	NS
Súlypont alá lépés - ügetés	8,3	8,1	8,2	NS
Díjlovagló feladat	53,2	58,4	55,8	P<0,01
Szabadon ugrás	79,7	82,2	81,0	NS
Díjugrató feladat	93,8	95,0	94,4	NS
<i>Mozsásbírálat összpontszám</i>	269,8	279,3	274,6	NS
C, Viselkedésbírálat	Pont			
Viselkedés pontszám	42,3	44,4	43,4	NS
D, Összesen	Pont			
Összpontszám	386,3	400,4	393,4	NS

4.3. STV III. eredmények

Az 1995-2010. között STV III. vizsgát tett 4 évesnél idősebb ménnek száma ebben a csoportban kisebb, mint ahogy azt az előzőekben tapasztalhattuk. Az egyetlen statisztikailag igazolható különbséget a lovas alatti magasugratásban találtam a két fajta között. Ebben az esetben a magyar sportló ménnek 33,4 pontot, míg a kiséri félvér 25,0 pontot szereztek. Más tulajdonságban szignifikáns különbséget nem találtam. A két fajta összpontszáma a következőképpen alakult: kiséri félvér 382,8 pont, magyar sportló 405,3 pont.

9. táblázat

Kiséri félvér és magyar sportló mén STV III. eredményei 1995-2010. között

Tulajdonságok	Kiséri félvér	Magyar sportló	Összesen	P
Létszám	17	14	31	
B, Mozsásbírálat	Pont			
Lépéshossz nyereg alatt	16,0	15,6	15,8	NS
Ügetéshossz nyereg alatt	7,6	7,8	7,7	NS
Súlypont alá lépés - lépés	8,2	8,4	8,3	NS
Súlypont alá lépés - ügetés	6,9	7,0	7,0	NS
Díjlovagló feladat	43,8	45,1	44,5	NS
Szabadon ugrás	39,6	47,4	43,5	NS
Díjugrató feladat	94,7	96,4	95,6	NS
Lovas alatti magasugratás	25,0	33,4	29,2	P<0,05
Terepverseny	95,4	96,1	95,8	NS
<i>Mozsásbírálat összpontszám</i>	337,3	357,2	347,3	NS
C, Viselkedésbírálat	Pont			
Viselkedés pontszám	45,5	48,1	46,8	NS
D, Összesen	Pont			
Összpontszám	382,8	405,3	394,1	NS

5. Következtetések

A fenti eredmények alapján elmondható, hogy a küllemi bírálatok illetve a viselkedésbírálatok során jelentős különbség nincsen a két vizsgált fajta között. Ezzel ellentétben viszont a mozgásbírálat során több esetben is statisztikailag is igazolható a különbség. Így a két fajta sorrendje a következőképpen alakul: magyar sportló, kiséri félvér.

A sajátteljesítmény-vizsgálatok mindhárom szintjén a magyar sportló ménnek érték el a jobb eredményt. Legnagyobb különbség a díjlovaglásban elért pontszámokban volt megfigyelhető, illetve az ehhez szükséges készségekben, mint súlypont alá lépés, lépéshossz.

A kiséri félvér ménnek szintén jól teljesítettek attól függetlenül, hogy a pontszámaik sok esetben jelentősen elmaradtak a magyar sportló ménekétől. A viselkedésbírálati pontok alapján feltételezhető, hogy kevésbé lehettek temperamentumosak, ezzel is magyarázhatóak a kapott eredmények.

Nem elhanyagolható a két fajta összehasonlításánál a használati irányuk, tenyészcéljuk sem, hiszen ebből is adódhatnak a különbségek. A magyar sportló inkább a jelenlegi sport-elvárások teljesítésére hivatott, kiemelten a díjlovaglásra, díjugratásra. A kiséri félvér fajtánál fontos a fogatos alkalmasság, emellett a jó ugrókészség és a nemes küllem. Ebből is láthatjuk, hogy az összetettebb tenyészcél miatt nem várhatunk tőlük kiemelkedő teljesítményeket, egy stabil szintet viszont az adatelemzés alapján is ki lehet jelteni. Ahogy azt a fajtaismertetőben is olvashattuk, a magyar sportló fajtában engedélyezett más fajtájú ménnek használata is, így a haladás sokkal nagyobb mértékű lehet, mint egy szigorúbb tenyésztési programmal rendelkező fajta esetében. Ezek a szemléletbeli különbségek is közrejátszottak az eredmény kialakításában.

6. Köszönetnyilvánítás

Ezúton is szeretném megköszönni a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Állattenyésztési Igazgatósága munkatársainak, nevezetesen *Németh Csaba* igazgató, *Zombori Márta* osztályvezető, valamint *Gebora Rudolf* munkáját, akik az adatbázist összeállították, és rendelkezésemre bocsátották

7. Felhasznált irodalom

- Bene Sz. – Giczi A. – Nagy B. – Polgár J. P. – Szabó F.* (2012): Furioso North-Star, gidrán, kisbéri félvér és magyar sportló ménék összesített nyereg alatti STV eredménye 1995-2010 között
- Bodó I. – Hecker W.* (1998): Lótenyésztők kézikönyve, Budapest, Mezőgazda Kiadó
- Bruns, E.* (1981): Estimation of the breeding value of stallions from the tournament performance of their offspring. *Liv. Prod. Sci.*, 8.5.465-473.
- Bugislaus, A. E. - Roehe, R. - Uphaus, H. - Kalm, E.* (2004): Development of genetic models for estimation of racing performances in German thoroughbreds. *Arch. Tierz.*, 47.6.505-516.
- Dietl, G. - Hoffmann, S. - Albrecht, S.* (2004): Parameter und Trends der Stutbuchaufnahme des Mecklenburger Warmblut Pferdes. *Arch. Tierz.*, 47.2.107-117.
- Dietl, G. - Hoffmann, S. - Reinsch, N.* (2005): Impact of trainer and judges in the mare performance test of Warmblood horses. *Arch. Tierz.*, 48.2.113-120.
- Ducro, B. J. - Koenen, E. P. C. - Van Tartwijk, J. M. F. M. - Van Arendonk, J. A. M.* (2007): Genetic relations of first stallion inspection traits with dressage and show-jumping performance in competition of Dutch Warmblood horses. *Liv. Sci.*, 107.181-85.
- Huizinga, H. A. - Boukamp, M. - Smolders, G.* (1990): Estimated parameters of field performance testing of mares from the Dutch Warmblood riding horse population. *Liv. Prod. Sci.*, 26.4.291-299.
- Jónás, S. - Komlósi, I. - Posta, J. - Mihók, S.* (2008): The jumping capacity of young horses predicted by stifle-hock-fetlock angulation in free jumping. *Állattenyésztés és Takarmányozás*, 57.1.39-54.
- Koenen, E. P. C. - van Veldhuizen, A. E. - Brascamp, E. W.* (1995): Genetic parameters of linear scored conformation traits and their relation to dressage and show-jumping performance in the Dutch Warmblood riding horse population. *Liv. Prod. Sci.*, 43.1.85-94.
- Langlois, B. - Blouin, C.* (2004): Practical efficiency of breeding value estimations based on annual earnings of horses for jumping, trotting, and galloping races in France. *Liv. Prod. Sci.*, 87.2-3.99-107.
- Ló Teljesítményvizsgálati Kódex* (2007) 6. kiadás. Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Budapest.
- Lótenyésztési Évkönyv* (2007) Mezőgazdasági és Szakigazgatási Hivatal, Budapest.
- Lewczuk, D. - Słoniewski, K. - Reklewski, Z.* (2006): Repeatability of the horse's jumping parameters with and without the rider. *Liv. Sci.*, 99.2-3.125-130.

- Ócsag* (1977): A szabadonugrató, mint a sportcélú lókipróbálás eszköze. ÁTK Közleményei, Herceghalom, 79-90.
- Posta J. - Komlósi I.* (2007): Magyar sportló kancák sajátteljesítmény vizsgájának paraméterbecslései. Állattenyésztés és Takarmányozás, 56.3.253-261.
- Posta J. - Komlósi I. - Mihók S.* (2007a): Genetikai előrehaladás vizsgálata a magyar sportló populációban. Állattenyésztés és Takarmányozás, 56.4.313-323.
- Posta, J. - Komlósi, I. - Mihók, S.* (2007b): Principal component analysis of performance test traits in Hungarian Sporthorse mares. Arch. Tierz., 50.2.125-135.
- Thorén Hellsten, E. - Viklund, Å. - Koenen, E. P. C. - Ricard, A. - Bruns, E. - Philipsson, J.* (2006): Review of genetic parameters estimated at stallion and young horse performance tests and their correlations with later results in dressage and show-jumping competition. Liv. Sci., 103.1-2.1-12.

8. Mellékletek

KÜLLEMI BÍRÁLATI LAP

1. melléklet

<i>Bírálati szempont</i>	<i>Max. adható pontszám</i>	<i>Adott pontszám</i>
Típus – nemi jelleg	6	
Fej	8	
Nyak (illesztés, hosszúság, íveltség, tarkó)	12	
Nyeregtájék (mar, hát, ágyék)	10	
Ráma, arányosság	8	
Elülső végtag (lapocka, felkar, könyök)	12	
Hátulsó végtag (kötés, far)	12	
Mozgás szabályossága	10	
Mozgás lendülete, rugalmassága	12	
Összbenyomás, fejlettség	10	
<u>Összpontszám</u>	100	

.....
Bíró aláírása

LEIRO BIRALATI LAP

A bírálat időpontja helye

A ló törzskönyvi száma, neve:	Szül.éve:	Színe:	Neme:	Fajtája:	Azonosítója:
Tulajdonosa:					
<i>Bírálati szempontok</i>	<i>K</i>	<i>M</i>	<i>N</i>		
Összbenyomás					
Fejlettség					
Arányosság					
Fejtűzés					
Fej alakja, finomsága					
Nyak illesztése					
Nyak hosszúsága, íveltsége					
Mar					
Hát					
Ágyék					
Far					
Szügy					
Mellkas, has					
Lapocka, váll, felkar					
Alkar, száraz, csüdök					
Paták					
Hátulsó lábak, csánk					
Hátulsó lábvégek					
Állása elől					
Állása hátul					
Mozgása lépésben					
Mozgása ügetésben					

K - Kívánatos
M - Megfelelő
N - Nem megfelelő

.....

 bírálóbizottság

3. melléklet

Vizsgált tulajdonság	Adható pontok	Pontszám	Megjegyzés	Hiba
Törzs-mélység (mellkas)	50 45 – Rendkívül mély 40 35 – Mély 30 25 – Közepes 20 15 – Sekély 10 5 - Rendkívül sekély 1			Üres szívtájék, lapos mellkas